

Den röda lampan på balkongen - kvällen då folket hyllade Strindberg

Berättelse

En sjuk man fyller år

Den 22 januari 1912 var en kall vinterdag i Stockholm. Den dagen fyllde August Strindberg 63 år. Han bodde i sitt sista hem, ett hus som kallades Blå tornet och som låg på Drottninggatan 85, nära parken Tegnér-lunden. Strindberg var en av landets mest berömda författare, men han var samtidigt allvarligt sjuk. Han hade cancer, och sjukdomen hade gjort honom trött och svag. Han orkade inte längre röra sig som förr, och alla förstod att han inte hade lång tid kvar att leva.

Under sitt liv hade Strindberg sällan haft det lugnt. Han hade kritiserat kyrkan, kungen och de rika, och han hade skrivit på ett sätt som ofta gjorde folk arga. Många i samhällets topp ogillade honom djupt. Men just därför hade han blivit en hjälte för helt andra grupper: arbetarna och de vanliga människorna, som kände att han talade för dem och vågade säga sådant som de själva tänkte.

En idé med en lampa

När arbetarna i Stockholm fick veta att deras författare snart skulle fylla år, ville de visa hur mycket han betydde för dem. Stockholms arbetarkommun bestämde sig för att ordna ett fackeltåg, en lång rad människor som skulle gå genom staden med brinnande facklor och passera förbi hans hem. Det skulle bli en folklig hyllning, inte en fin fest för de mäktiga, utan en hyllning från vanligt folk.

Några dagar innan, den 17 januari, satte sig Strindberg ner och skrev ett brev till sin vän, konstnären Richard Bergh. I brevet berättade han att han var så svag att han bara orkade stå en kort stund på sin balkong. Ändå ville han vara med. Men en sak oroade honom: hur skulle alla i tåget kunna se exakt vilken balkong som var hans, bland alla mörka fönster och hus längs gatan?

Då kom han på en idé. Han ägde en vacker elektrisk lampa som han brukade kalla "lampan med det röda ögat". Den skulle han ställa ut på balkongen som ett tecken. I brevet skrev han att han skulle sätta lampan med det röda ögat så att den lyste åt Tegnér-lunden, för att tåget skulle känna igen just hans balkong bland alla andra. Det var en liten, mänsklig detalj från en gammal och sjuk man som ändå inte ville missa sin stora kväll.

Tusentals facklor

Kvällen den 22 januari blev allt som arbetarna hade hoppats på, och mer därtill. Det var mörkt och bitande kallt, men folk strömmade till. Över tiotusen människor samlades, arbetare och studenter sida vid sida. De gick i ett långt tåg med facklor i händerna, och ljuset från elden lyste upp den mörka gatan medan tåget rörde sig framåt.

Uppe på balkongen stod den gamle, sjuke författaren. Bredvid honom glödde den röda lampan precis som han hade planerat, så att alla skulle kunna se var han var. När tåget passerade ropade,

sjöng och hyllade människorna honom. För en kort stund var hela gatan fylld av eld, röster och värme, mitt i den kalla vinternatten.

Folkets eget pris

Hyllningen handlade inte bara om facklor och rop. Runt om i landet hade människor också samlat in pengar till Strindberg. Insamlingen blev mycket stor och kallades ibland för "folkets Nobelpris". Bakgrunden var att Strindberg under hela sitt liv aldrig hade tilldelats det riktiga Nobelpriset i litteratur, trots att han räknas som en av Sveriges allra största författare. Nu fick han i stället ett pris som kom direkt från vanligt folk, inte från en kommitté eller en kunglig hand.

Det blev ett av de finaste och mest gripande ögonblicken i Strindbergs liv. Mannen som så ofta hade retat upp folk och hamnat i bråk fick uppleva hur ett helt folk samlades för att tacka honom medan han ännu levde. Bara knappt fyra månader senare, den 14 maj 1912, dog han. Den kalla januarikvällen med facklorna och den röda lampan blev därför en sista, ljus stund: ett bevis på att de vanliga människorna hade tagit den svåre, kritiske författaren till sina hjärtan.

Ordlista

ORD	FÖRKLARING
allvarligt	Han skadade sig allvarligt och fick åka till sjukhus.
cancer	en allvarlig sjukdom
kritisera	säga att något är dåligt eller fel
ogilla	inte tycka om
en hjälte	en person som folk ser upp till
en fackla	en pinne med eld på
ett fackeltåg	en lång rad människor som går med facklor
en arbetarkommun	en lokal organisation för arbetarrörelsen
folklig	som kommer från eller gäller vanligt folk
en konstnär	en person som skapar konst, till exempel målar
en balkong	en plattform utanför ett fönster eller en dörr
oroa	göra nervös eller rädd
glöda	lysa svagt och varmt, som en eld
strömma till	komma i stora mängder
en insamling	när många personer ger pengar till något
en kommitté	en grupp personer som bestämmer tillsammans
gripande	som rör en djupt, så att man blir berörd

Läsförståelsefrågor

1. Hur var Strindbergs hälsa när han fyllde 63 år?
 1. Han var stark och pigg.
 2. Han var allvarligt sjuk i cancer och svag.
 3. Han hade precis blivit helt frisk.
2. Varför hade Strindberg blivit en hjälte för arbetarna och de vanliga människorna?
 1. Han hade gett dem mat och pengar.
 2. Han talade för dem och vågade kritisera makten.
 3. Han hade arbetat tillsammans med dem i fabriker.
3. Vem ordnade fackeltåget?
 1. Kungen och hovet.
 2. Stockholms arbetarkommun.
 3. Strindbergs förlag.
4. Vilket problem ville Strindberg lösa med "lampan med det röda ögat"?
 1. Att hans rum var för mörkt att läsa i.
 2. Att tåget inte skulle kunna se vilken balkong som var hans.
 3. Att det var för kallt på balkongen.
5. Vad var "folkets Nobelpris"?
 1. Ett pris som kungen delade ut.
 2. En insamling av pengar från vanligt folk, eftersom Strindberg aldrig fick det riktiga Nobelpriset.
 3. En medalj från Svenska Akademien.
6. Stämmer påståendena med texten? Svara **ja**, **nej** eller **det står inte i texten**.
 1. Över tiotusen människor kom till fackeltåget.
 2. Strindberg fick det riktiga Nobelpriset i litteratur strax före sin död.
 3. Både arbetare och studenter gick i tåget.
7. Beskriv med egna ord hur kvällen den 22 januari 1912 såg ut och kändes.
8. Varför kan det ses som oväntat att tusentals människor samlades för att hylla just Strindberg?
9. Texten beskriver lampidén som "en liten, mänsklig detalj". Vad säger den detaljen om Strindberg som person?
10. Strindberg dog bara knappt fyra månader efter den här kvällen. Varför beskriver texten kvällen som "en sista, ljus stund"?

11. Välj en mening i texten som visar kontrasten mellan kyla och värme, och förklara varför du valde den.

Diskussionsfrågor

- Strindberg blev hyllad av folket trots att makten ofta ogillade honom. Varför kan vanliga människor och makthavare ha så olika syn på samma person?
- Han fick ett "folkets pris" i stället för ett officiellt pris. Vad tror du betyder mest för en människa: ett fint pris från en kommitté eller kärlek och uppskattning från vanligt folk? Motivera.
- Den här hyllningen kom när Strindberg var gammal och döende. Är det viktigt att visa människor uppskattning medan de fortfarande lever? Hur kan man göra det?
- **Skriv (4 meningar):** Skriv om en person, från historien eller från vår tid, som först var ifrågasatt eller kritiserad men senare blev älskad och uppskattad. Beskriv vad som hände och vad du tänker om det.